

TEMA

8 pejlemærker til at forstå Bibelen

AF HAKON CHRISTENSEN

Hvordan får vi det rette udbytte – altså det, som Gud har tænkt – af bibelteksterne?

Hakon Christensen, f. 1965
Landsleder i Bibellæser-
Ring
Hakon@blr.dk

Det er af altafgørende betydning for den kristne tro og det kristne liv, hvordan vi fortolker Bibelen. Det handler om forståelsen – betydningen af det, som vi læser. Vi fortolker alle sammen. Bevidst eller ubevidst.

Hvordan vi fortolker de bibelske tekster, har fundamental indflydelse på, hvordan vores relation til Gud bliver, og hvordan vi er forbundet med andre kristne. Dermed har det også stor betydning for, hvad kirkens mission, sendelsen til verden, går ud på – og mange andre ting.

Men det er ikke altid lige enkelt at fortolke Bibelen. Vi har alle en medfødt syndig tendens til at læse det ind i de bibelske tekster, som vi gerne vil finde i dem. Det er, så langt jeg kan vurdere, tidens altoverskyggende fortolkningsmæssige udfordring.

Vi lever i en tid, hvor *det rette for mig* er i centrum, også i tilgangen til Bibelen. Dermed kom-

mer vi nemt til at læse Bibelen med udgangspunkt i os selv: Hvad skal *jeg* bruge det her til? Hvad siger det *mig*?

Dette individualiserende fokus kan være skæbnesvangert. For det bliver let på bekostning af at spørge efter *Guds* intention med den bibelske tekst, jeg sidder og læser.

Det afgørende for mig må jo være, hvad *Gud* vil mig. Hvad er *hans* budskab? Og i forlængelse deraf: Hvad *betyder* det, han siger? (altså: fortolkning). Og hvad *indebærer* det så? (altså: anvendelse).

Hvordan kan vi i det hele taget udlede noget som helst af Bibelen, når både vores indre og tidsånden er fyldt med stemmer, der siger, at vi hver især må forstå teksten på den måde, som giver mest mening for os?

Hvordan får vi *det rette udbytte* – altså det, som Gud har tænkt – af teksterne?

Jeg vil nævne otte pejlemærker for, hvordan vi kan bruge, forstå og anvende Bibelen. Det er slet ikke en udtømmende liste, men tilsammen giver pejlemærkerne nogle gode redskaber til at få lukket det bibelske budskab op, sådan som Gud selv har ment det.

1. Bibelen skal fortolkes under bøn

Vores forhold til Bibelen kan koges ned til vores forståelse af tre små ord: *Indblæst af Gud*. Det er apostlen Paulus, der skriver dem: "Ethvert skrift er indblæst af Gud" (2 Tim 3,16).

Den åndsvirkelighed løfter de bibelske skrifter ud af alverdens biblioteker. Her er mere. Her er noget *større*. Her står vi med et guddommeligt under.

Skal vi få det rette udbytte af det guddommelige tekstmateriale, som Bibelen er, må vi derfor begynde med bøn. Vi kan ikke ved egen kraft knække koden, der åbner de bibelske tekster.

Jo, vi kan selvfølgelig genfortælle de bibelske beretninger og beskrive de litterære genrer. Vi kan bestemt også grave meget almenmenneskelig visdom frem. Men skal vi ned under overfladen og komme til rette med de åndelige sandheder, som Gud har indblæst i Ordet, og som derfor fortsat "blæser" fra Ordet, så klarer vi det ikke selv. Helligånden må åbne det for os.

Vi må derfor begynde fra et ydmygt udgangspunkt, hvor vi erkender vores egen begrænsning og deraf følgende afhængighed af Helligånden. Et godt vers til den bøn kunne være ordene fra Salme 119,18: "Luk mine øjne op, så jeg kan iagttage underne i din lov."

2. Bibelen skal fortolkes i fællesskab

Paulus formaner menigheden i Efesos til at "være rodfæstede og grundfæstede i kærlighed, så at I *sammen med alle de hellige* får styrke til at fatte, hvor stor bredden og længden og højden og dybden er, og til at kende Kristi kærlighed,

som overgår al erkendelse, så I fyldes, til hele Guds fylde nås" (Ef 3,17-19).

Der er altså noget, vi kun erkender og forstår, når vi *sammen* i det kristne fællesskab går til Guds ord. Det er noget så centralt som "Kristi kærlighed ... Guds fylde," siger Paulus.

Her spiller det lokale kristne fællesskab, hvor vi hører til i hverdagen, naturligvis en stor rolle. Fællesskabstanken har dog ikke kun en geografisk, men også en historisk dimension. Vi står "sammen med alle de hellige" (jf. Jud 3b) op igennem historien i et fortolkningsfællesskab, som fx kommer meget konkret til udtryk i bekendelsesskrifterne.

3. Der må ikke trækkes noget fra eller lægges noget til

Den moderne bibelkritik har gjort det legitimt for mange at sortere i Bibelens budskab. Man har begrundet det med, at Bibelen er skrevet af mennesker med en begrænset menneskelig og åndelig forståelse.

Derfor vil man ikke sige, at Bibelen er Guds ord, nej, den *indeholder* bare Guds ord. Næstekærlighedsbuddet bliver dernæst ofte det styrende kriterie for at finde frem til, hvad der så er Guds ord i Bibelen.

En sådan tilgang til bibelfortolkningen falder ind under Guds dom på Bibelens sidste side:

"Føjer nogen noget til ..., og trækker nogen noget fra ordene i denne profetiske bog, vil Gud fratage ham hans del i livets træ og i den hellige by, som der er skrevet om i denne bog" (Åb 22,18f).

Dommen er knivskarp over det menneske eller den kirke, som gør det. For hvis Bibelen er Guds åbenbaring af sit eget væsen, sin vilje og af vejen til frelse, så ved vi dybest set ikke andet eller mere om Gud end det, han har fortalt os deri.

Det er altså topmålet af hovmod at tro, at vi

Vi fortolker alle sammen. Bevidst eller ubevidst.

FOTO: KNUD W. SKOV

Der er noget, vi kun erkender og forstår, når vi sammen i det kristne fællesskab går til Guds ord.

skulle have redigeringsrettigheder til dette dokument.

4. Bibelens sammensatte karakter skal respekteres

Bibelen er ret forstået en række enkelttekster (som dog udgør en forbavsende enhed). Her er både breve, lovtekster, historiske beretninger, ordsprog, poesi, profeti, lignelser, apokalypse etc.

Den mangfoldighed af genrer må vi nødvendigvis tage alvorligt, når vi skal arbejde med praktisk bibeltolkning.

Nødvendige spørgsmål kan fx være: Hvad er tekstens særlige karakter? Hvad er den historiske situation, som teksten kommunikerer ind i? Hvordan forstod de første læsere denne tekst?

Sådanne spørgsmål kan også hjælpe os til at tage de første skridt mod den vigtige og rette skelnen imellem det tidsbegrænsede og det tidløse i de bibelske tekster.

For der er faktisk en række bud og forskrif-

ter, som kun har tidsbegrænset gyldighed, eller som kun er sagt til Israel. Det gælder fx en lang række love i GT, som kun havde gyldighed i den gamle pagt. Det er alle de forskrifter, som hører ind under ceremonialloven og samfundsloven.

De er fortsat Guds eget ord, og de peger på mange forskellige måder frem mod Jesus. Men de er ikke længere forpligtende for os, som lever i den nye pagt. Vi skal ikke længere holde os fra svinekød, lade håret gro ved tindingerne, ofre dyr og henrette alle mordere (3 Mos 11,7; 19,27; 22,18ff; 24,17).

Disse forskrifter var ifølge Det nye Testamente gyldige frem til Jesus, men er nu bragt til ophør (Gal 4,8ff. Kol 2,16f. Hebr 9). Det er altså Bibelen selv, som definerer, hvad der er tidsbegrænset.

5. Bibelen skal fortolke Bibelen

Bibelen er klar, men den indeholder ord, som for os kan virke uklare.

Når vi kommer til sådanne vers, må udgangs-

Vi må lade de klare ord i Bibelen kaste lys over de ord, som for os er uklare.

punktet være, at der står én Gud og én Ånd bag hele Bibelen. Derfor kan vi lade det, som Bibelen siger om et bestemt emne ét sted, være en fortolkningsnøgle til det, som Bibelen siger om det samme emne et andet sted.

Eller sagt på en anden måde: Vi må lade de klare ord i Bibelen kaste lys over de ord, som for os er uklare.

Jesus siger fx: "Alt, hvad to af jer her på jorden bliver enige om at bede om, det skal de få af min himmelske fader. For hvor to eller tre er forsamlet i mit navn, dér er jeg midt iblandt dem" (Matt 18,19f).

Ved en overfladisk læsning ser det ud til, at løftet er fuldstændigt betingelsesløst, og det giver tilsyneladende alle kristne en total og nærmest vilkårlig autoritet til at få, hvad de peger på.

Det er imidlertid ikke tilfældet, og det har de fleste kristne uden tvivl for længst fundet ud af.

Men hvordan skal vi så forstå løftet? Her kan vi stille i hvert fald to spørgsmål: 1) Hvilken tekstsammenhæng står det i? 2) Hvilke andre bibeltekster berører samme tema?

I dette tilfælde kan vi blive ledt på sporet ved at kigge i Johannesevangeliet, hvor

Jesus gentagne gange giver et lignende løfte (14,13f; 15,16; 16,23), men alle steder knytter ordene "i mit navn" til.

6. De læremæssige afsnit skal kaste lys over de historiske afsnit

Halvdelen af Bibelen er historiske beretninger. De historiske dele af Bibelen handler primært om troende mennesker, som i mange henseender kan være forbillede for os.

Men vi kan ikke tage for givet, at de troende i Bibelen altid handler ret. I nogle tilfælde er det ganske åbenbart, at de synder, og til tider siges det også i bibelteksten. Men for det meste gengiver Bibelen blot de troendes handlinger uden at vurdere dem. Da skal vi være opmærksomme på, at vi langt fra altid skal gøre de troendes handlemåde til et forbillede for os.

Gideon bad om et tegn fra Gud (Dom 6,36ff.). Samson undlod at drikke vin og øl (Dom 13,4). Daniel bad tre gange om dagen vendt mod Jerusalem (Dan 6,11), og de første kristne levede i en slags kollektiv, solgte deres ejendele, gav alt væk og fejrede nadver i hjemmene (ApG 2,44-46).

Hvor meget af dette bør tjene som forbillede for os? Det kan vi ikke se ud af de historiske beretninger alene. Men i de læremæssige afsnit i Bibelen sættes der på en helt anden måde enkle og klare ord på, hvad Gud kalder os til at tro og gøre. I det lys skal vi vurdere de troendes liv og handlinger i de historiske beretninger og se, hvad der kan tjene som forbillede for os.

7. Skeln mellem lov og evangelium

I luthersk kristendomsforståelse taler vi om, at Gud grundlæggende taler til os på to måder i Bibelen. Han åbenbarer sine krav til os, og han åbenbarer sin nåde mod os for Jesu skyld. Alle ord i Bibe-

len om Guds krav er *loven*, og alle ord om Guds nåde er *evangelium*. Det er afgørende for vores fortolkning, at vi sonderer rigtigt mellem disse to aspekter af Guds ord.

Det er nøglen til et frimodigt og sundt kristenliv: Vi tager evangeliet til os og lader det råde i forhold til Gud – altså det lodrette plan; og vi tager loven til os og lader den råde i forhold til næsten – altså det vandrette plan.

8. Alt i Bibelen skal tolkes i lyset af Jesus

Jesus Kristus er skriftens kerne og stjerne. Bibelens centrale formål er at lede os til ham. Sådan forstod Jesus selv skrifterne i GT, når han slår fast, at "de vidner om mig ... Havde I troet Moses, ville I have troet mig; for det var *mig*, han skrev om" (Joh 5,39.46).

Tilsvarende kan vi se, at da han fulgtes med to disciple på vej til Emmaus, gennemgik han "Moses og alle profeterne og udlagde for dem, hvad der stod om *ham* i alle Skrifterne" (Luk 24,27).

Uanset hvilket emne vi beskæftiger os med i Bibelen, må vi spørge: Hvilket lys kaster evangeliet om Jesus ind over dette emne? Han er et sikkert kompas at navigere efter i en forvirret tid. Han er det inkarnerede Ord, og som sådan kommer han til os i dag igennem Bibelens ord.

Jeg har en drøm

Jeg har en drøm om en ny bibelkultur – en kultur, hvor Bibelen bliver brugt regelmæssigt og systematisk i vores hjem, og hvor de bibelske tekster har en afgørende plads i vores kirkelige fællesskaber. Hvor vi sammen mærker vinden fra det ord, Gud indblæste i sine apostle og profeter. Og hvor vi sammen vokser i indsigt, erfaring, lydighed og glæde – over Guds levede og blivende ord (1 Pet 1,23). ■